

Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Ikä sanonnoissa ja ajatelmissä

Ikä on vain numero. Väite, jota en milloinkaan kuvitellut käyttäväni. Konsaan ei kuitenkaan pitäisi sanoa ei koskaan: olen kuullut itseni kertaavan kyseistä toteamaa! Hokema on suosittu – nouseehan väestön keski-ikä. Hiljattain valmistunut elokuvakin on saanut nimekseen *70 on vain numero*. Enää ei hevin lausahdeta, että *joka elää kauan, tulee vanhaksi*.

Aika aikaa kutakin

Kertyviin vuosiin suhtaudutaan hyvin monin tavoin muun muassa sen mukaan, millainen on henkilön terveys ja taloudellinen tilanne tai millaiset perhesuhteet hänellä on. Onko silti olemassa joitakin yleisesti jaettuja näemyksiä elämänvaiheista, niiden välisistä laatueroista? Ovatko eri-ikäiset kenties etäännyneet liian kauaksi toisistaan? Turhan pessimistinen kuva ryhmien keskinäisestä vuorovaikutuksesta maalataan seuraavassa, ilmeisesti humoristiseksi tarkoitettussa huomiossa: *Vanhat toistavat itseään ja nuorilla ei ole mitään sanottavaa. Ikävystyminen on molemminpuolista.*

Turvaudun sanontoihin ja aforismeihin etsiessäni mainintoja ikääntymisestä, sen haitoista ja hyödyistä. Odotuksenmukaisesti poikkeavia mielipiteitä on kosolti. Jopa lapsuuteen saatetaan suhtautua hiukan empien: *Laita lapsi asialle, mene itse perässä.* Joku puolestaan vaalii kiihkeästi lasta itsessään: *Vanhaksi tulet varmasti. Mutta aikuistumisen voit välttää.*

Nuoruudella katsotaan olevan keskeinen merkitys tulevaisuuden muovaajana: *Joka*

on nuorena nopea, se on virkku vanhanakin ja Nuorena viitsä väännettävä. Edellytykset tiedon hankinnalle ovat hyvät: *Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa.* Nuoruus on itseluotamusta täynnä: *Muna on viisaampi kuin kana ja Aamu on iltaa viisaampi.* Terävästä kielestään tunnettu näytelmäkirjailija Oscar Wilde ei kuitenkaan sitä varauksettomasti ihaile: *Saadakseen nuoruutensa takaisin tarvitsee vain toistaa hölmöilynsä.*

Ajan kulumista ei voi estää, ja siitä löytyy syy esimerkiksi muistin heikkenemiselle: *Sama pää kesät talvet.* Muitakin sivuvaikutuksia ikääntyminen tuo tullessaan: *Vanhuus ei tule yksin.* Mark Twain kirjoittaa humoristisesti: *Ikä ei aina tuo viisautta. Joskus se tulee yksin.* Kokemukseen pohjautuneen seuraava alistunut tokaisu: *Ei ikä aikuista tee.*

Toki lisääntyvistä vuosista löydetään myös hyviä puolia. Elinikäisen oppimisen idea on sisäistetty jo ennen kuin termiä oli olemassa: *Oppia ikä kaikki!* Kokemusten myötä karttunutta ymmärrystä luonnehditaan runollisesti: *Tieto tulee, mutta viisaus aikailee.* Vieläpä rinnastaminen nuorempiin tuottaa positiivisen tuloksen: *Vanhassa vara parempi.* Englantilainen yleisnero Francis Bacon muistuttaa tutun viinivertauksen avulla, että *nuori viiniköynnös antaa enemmän rypäleitä, vanha antaa parempaa viiniä.* Iän kasvaessa nähdään kauemmas: *Joka sanoo että nuoruus on kypsää ikää onnellisempi, väittää että näköala tornin juurelta on parempi kuin sen huipulta.* Huolimatta tavoitteiden saavuttamisen osittaisesta hankaloitumisesta ponnistelut eivät ole turhia: *Ikääntyminen on kuin*

vuorelle nousua. Hengästyttää hieman, mutta näköala paranee.

Elämä on – ohjeita ja havaintoja

Sanontoihin sisältyy yleensä asiasta jos toisestakin paljon neuvoja ja ohjeita. Niitä riittää myös vanhenemisen pulmien ratkaisuun. Olennaista on se, ettei aikaa kannata hukata entisen haikailuun: *Mikäli elät menneessä, on koko elämäsi historiaa.* Katse on syytä suunnata tulevaan: *Eteenpäin elävän mieli.* Ylipäänsä kehotetaan keskittymään laatuun, ei välttämättä määrään: *Paremp yks ilopäivä ko koko ikä kohta-laista ja Älä täytä elämäsi pelkillä vuosilla, täytä vuodet elämällä.*

Ajatus siitä, etteivät numerot ole tilanteen arvioinnin ainoita mittareita, on näkyvissä monissa toteamuksissa. Niinpä *ei ole tärkeitä, kuinka vanha olet, vaan kuinka olet vanha.* Havainto *parempi päivä elettyinä kuin kaksi kuoltuna* on realistinen.

Nauru pidentää ikää -uskomus heijastuu osaan mietteistä. Nähtävissä on kepeän oloinen

ei elämästä selviä hengissä -asenne. Tällöin otetaan huomioon vaikkapa eri ikäryhmien välisten suhteiden kiemurat: *Olemme nuoria vain kerran, enempää eivät vanhemmat kestä.* Myös vähemmän järkevälle käyttäytymiselle löytyy selitysvaihtoehto: *Mitä ei tie nuoruuvve hulluudessa, sen tekköö vanhuuven pöllöydessä.* Elämän pituuden tärkeyttä punnitaan marssittamalla esiin hupaisia vertailukohteita: *Iällä ei ole merkitystä, jollet ole juusto.*

Hilpeyttä herättäviä aiheita on viljalti. Ulkoisen olemuksen muutos on väistämätön: *Kun olet passikuvasi näköinen, olet matkan tarpeessa.* Uudelleen on pohdittava sitäkin, mihin kulutus jatkoksa suuntautuu: *Siitä tietää tulleensa vanhaksi, kun kynttilät maksavat enemmän kuin kakku.* Seuraava lupaus, mitä siihen nyt sisältyykään, kuulostaa kiehtovalta: *Mitä vanhemmaks elät, sen kummempii kuulet.* Tärkeintä lie nee kuitenkin muistaa: *Tänään on loppuelämäsi ensimmäinen päivä – nauti siitä!*

Pirkko Muikku-Werner

Kielenkäytön tutkija